

קורס ACI מס' 13: אמנות החשיבה הלוגית

תשובות לשיעורי בית

שיעור 1:

1. תן את השם בסנסקריט, בטיבטית ובעברית של החיבור ההודי הקלאסי המהווה את הבסיס לאמנות החשיבה הלוגית הבודהיסטית ותורת התפיסה; ציין גם את שם המחבר ותאריכיו המשוערים (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

השם בסנסקריט הוא Pramana Varttika, בטיבטית Tsema Namdrel, בעברית: **החיבור על תפיסה תקפה**. המחבר הוא Master Dharmakirti, בטיבטית loppon chukyi drakpa, שחי בערך ב-650 לספירה.

ཚད་མ་རྣམ་འགྲེལ།

tsema namdrel

ལོཔོན་ཇུ་ཡི་བློ་བཟང་འཕྲུལ་བ།

loppon chukyi drakpa

2. רשום את שמו של ספר הלימוד העיקרי של המגזרים הטיבטיים, שישמש לנו כמקור עיקרי ללימוד לוגיקה ונושאים חשובים אחרים שנמצאים בטקסט המקור. ציין גם את שם המחבר ותאריכיו (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

הטקסט נקרא: **המפתח למכונת ההיגיון**, והמחבר הוא פורבוצ'וק ג'מפה צולטרים גיאצו, -1825-1901, שהיה חונך של הדלאי לאמה ה-13.

རིག་མཁེ་འཕུལ་གྱི་ལྷུ་མིག་

riklam trulgyi deumik

པུར་བུ་ལྷོ་བཟང་འཕྲུལ་བ་ཚུལ་བྲིམ་སྐྱེ་མཚོ།

purbuchok jampa tsultrim gyatso

3. מהם שני הביטויים שבהם משתמשים לתאר, בהתאמה, תלמידים בעלי אינטליגנציה ויכולת רוחנית מוגבלת, ותלמידים בעלי אינטליגנציה ויכולת רוחנית גבוהה (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. תלמידים בעלי אינטליגנציה ויכולת רוחנית מוגבלת נקראים: "מי שנמצאים על הדרך בזכות אמונתם".

དབང་ལྷུ་ལ་དད་པའི་རྗེས་འབྲང་།

wangtul depay jedrang

ב. תלמידים בעלי אינטליגנציה ויכולת רוחנית גבוהה נקראים: "מי שנמצאים על הדרך בזכות חשיבתם הלוגית".

དབང་རྣོན་རིགས་པའི་རྗེས་འབྲང་།

wangnun rikpay jedrang

4. הבא נימוק המנוסח בצורה חיובית מדוע ללמוד את אמנות החשיבה הלוגית, ואז הבא ציטטה מחכם טיבטי מאד ידוע שתומכת בו (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

הנימוק הראשון ללמוד את אמנות החשיבה הלוגית הוא שזוהי הדרך הטובה ביותר להבטיח את המשך קיומה של תורתו של לורד בודהה בעולם, כלומר עדיף לאמץ את הרעיונות של התורה הבודהיסטית רק לאחר שהיא נראית לך הגיונית. כפי שאמר חכם הסקיייה Kunga Gyeltsen קונגה גיילצן (1182-1251):

אדם המכיר את המסורת הכתובה
של אמנות החשיבה הלוגית,
כיצד להוכיח או להפריך טיעונים -
מאסטר מעין זה מבטיח קיומה
של תורת הבודהות המושלמים בעולם.

དེ་རྣམས་ལ་དད་པའི་རྗེས་འབྲང་།

རིགས་པའི་གཞུང་ལུགས་གང་གིས་ཤིས།

མཁས་པ་དེ་ནི་རྗོགས་པ་ཡི།

མངས་ཀྱི་ནི་བསྐྱེད་པ་འཇིན།

deta drupdang sunjin gyi
rikpay shungluk gang gi shey
kepa deni dzokpa yi
sanggye kyi ni tenpa dzin

5. הבא נימוק המנוסח בצורה שלילית מדוע ללמוד את אמנות החשיבה הלוגית, ואז הבא ציטטה מלורד בודהה עצמו שתומכת בו (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

הנימוק ללמוד את אמנות החשיבה הלוגית הוא שידע זה יעזור לנו להמנע מהשגיאה הקארמית החמורה של שפיטת אחרים על פי הופעתם. כפי שאמר לורד בודהה:

רק אני או מישהו כמוני יכול לשפוט נכונה משהו אחר. כל אדם אחר צריך להמנע לחלוטין משפיטה של הזולת, פן נפול יפול. [לעולמות התחתונים].

ངའམ་ང་དང་འདྲ་བས་གང་ཟག་གི་ཚོད་བཟུང་གི་ གང་ཟག་

གིས་གང་ཟག་གི་ཚོད་མི་བཟུང་སྟེ། ཉམས་པར་གྱུར་ཏེ།

*nga'am dang drawe gangsak gi tsu zung gi, gangsak gyi
gangsak gyi tsu misung te, nyampar gyur tare*

6. תן את ההגדרה של נימוק (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

ההגדרה של נימוק היא: "כל דבר שניתן כנימוק".

རྟགས་སུ་བཀོད་པ། རྟགས་ཀྱི་མཚན་ཉིད།

tak su kupa, tak kyi tsennyi

קורס ACI מס' 13: אמנות החשיבה הלוגית

תשובות לשיעורי בית

שיעור 2:

1. תן את ההגדרה של "דבר קיים" בלוגיקה הבודהיסטית (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

ההגדרה של דבר קיים היא: מה שניתן לתפיסה על ידי תפיסה תקפה.

ཚད་མཐུ་དམིགས་པ་ཡོད་པའི་མཚན་ཉིད།

tseme mikpa yupay tseunyi

2. תן את שמן והגדרתן של שתי הקטגוריות הנפוצות ביותר של החלוקה של דברים קיימים, ודוגמה של משהו ששייך לכל אחת מהן. (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. דברים בלתי משתנים, שמוגדרים ע"י: "אובייקט שהוא דבר, וגם איננו משהו שקיים רק לרגע". הדוגמאות הקלאסיות הן מרחב ריק וריקות.

ཉམ་པ། ཚེས་དང་རྣམ་ཅིག་མ་མ་ཡིན་པའི་གཞི་མཐུན་པ།

takpa, chu dang kechikma mayin payshi tumpa

ནམ་མཁའ། ལྷོང་པ་ཉིད།

namka, tongpa nyi

ב. דברים משתנים, שמוגדרים ע"י: "כל מה שקיים רק לרגע". הדוגמאות הקלאסיות הן עמוד או כד מים.

མི་ཉམ་པ། རྣམ་ཅིག་མ།

mitakpa, kechikma

ཀ་བ། བུམ་པ།

ka wa, bumpa

3. מדוע בהרבה מן המקרים לא יהיה זה נכון לתרגם את המילה הטיבטית מיטקפה (mitakpa), סנסקריט (anitya) למילה "ארעי"?

המילה "ארעי" פרושה משהו שעתידי להתכלות, שלא יתקיים לנצח, ואילו המילה "קבוע" פרושה משהו שלא יתכלה או יהרס. אבל המשמעות של המילה הטיבטית ושל המילה בסנסקריט היא משהו שמשתנה מרגע לרגע, משהו שעובר שינוי וחולף. למעשה, ההגדרה של "מיטקפה" היא "משהו שקיים רק לרגע".

לעומת זאת, המילה "טקפה" (ההפך של מיטקפה) אינה מציינת בהכרח משהו שקיים לנצח. למשל, הריקות של הספל מפסיקה להתקיים כאשר הספל נשבר, ומתחילה להתקיים כאשר הספל נוצר, כיוון שהריקות של הספל [המסוים] היא פשוט העובדה שלאותו ספל אין טבע עצמי. אבל איננו אומרים שריקות מתחילה או פוסקת, כיוון שמכך משתמע שינוי, בעוד שדברים שהם "טקפה" אינם משתנים, קיומם קבוע לחלוטין, באופן עקבי. למשל: שום דבר אינו פחות ריק או יותר ריק מכל מטבע עצמי.

עם זאת, יש לשים לב שבמקרים מסוימים התרגום של "מיטקפה" כ"ארעי" הוא נכון, כמו למשל בביטוי שמופיע הרבה בספרות הלאם רים, chiwa mitakpa, שפירושו מוות וארעיות.

4. תן את ההגדרה של "דבר מתפקד", שהוא מילה נרדפת ל"דבר משתנה" (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

ההגדרה של "דבר מתפקד" היא: "כל מה שמסוגל לבצע פעולה כלשהי".

དོན་བྱེད་ལུས་པ། དངོས་པོའི་མཚན་ཉིད།
dunje nupa, ngupuy tsennyi

5. תן את שלושת הסוגים של "דברים מתפקדים", הגדרותיהם, ודוגמה קלאסית לכל אחד מהם (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. דברים פיזיים, שמוגדרים בתור: "כל מה שניתן להציג כדבר פיזי". לדוגמה - חום.

གཞུགས་སུ་རུང་བ། གཞུགས་ཀྱི་མཚན་ཉིད།

suk su rungwa, suk kyi tsennyi

ཚ་བའི་རིག་བྱ།

tsaway rekja

ב. דברים מנטאליים, שמוגדרים בתור: "כל מה שהוא בלתי נראה ומודע", כגון אושר או חוכמה.

གསལ་ཞིང་རིག་བ། ཤེས་པའི་མཚན་ཉིད།

sel shing rikpa, shepay tsennyi

བདེ་བ། ཡི་ཤེས།

dewa, yeshe

ג. דברים פעילים שהם לא פיזיים ולא מנטאליים, שמוגדרים כך: "כל דבר שנוצר שאינו פיזי ולא מנטאלי", כגון בן אדם, שיש לו גם גוף פיזי וגם תודעה, אבל אינו אף אחד מדברים אלו, ובכל זאת הוא משתנה.

ལྡན་མིན་འདུ་བྱེད། བེས་ཤེས་གང་རུང་མ་ཡིན་པའི་འདུ་བྱས།

denmin duje, bem she gangrung mayinpay duje

གང་ཟག

gangsak

6. במה שונה התאור של המציאות האולטימטיבית בשיטה של אסכולות הלוגיקה הבודהיסטית מהתאור של האסכולה הגבוהה ביותר, קבוצת הפראסנגיקה של אסכולת המדימיקה (דרך האמצע)?

אנשי אסכולות הלוגיקה מאמינים שמשהו שייך למציאות האולטימטיבית כאשר הדבר אכן מסוגל לבצע פעולה כלשהי. אנשי אסכולת המדימיקה אומרים שהדבר היחיד שייך למציאות האולטימטיבית הוא הריקות.

קורס ACI מס' 13: אמנות החשיבה הלוגית

תשובות לשיעורי בית

שיעור 3:

1. ציין והגדר את שלוש המחלקות הנומינאליות של "דברים שהם הכללות", ותן דוגמה קלאסית לכל אחת מהן (מסלול טיבטי – תן שמות ודוגמאות גם בטיבטית, אך הגדר בעברית).

א. "הכללה שהיא סוג", שידועה גם כ- "איכות". זו מוגדרת בתור: "דבר קיים שכולל את סך הדברים שהם מאותו הסוג". הדוגמה הקלאסית היא: "דברים שניתן לדעת".

རིགས་ལྡི

rik chi

ཤེས་བྱ།

sheja

ב. "הכללה של אובייקטים", שנקראת גם "תמונה מנטאלית מהותית". למשל לגבי כד מים, היא מוגדרת בתור: הדבר שאנו משליכים בתור כד מים, שאיננו הדבר שמופיע בתור כד מים למצב מנטאלי מושגי שתופס אותו בתור כד מים, בעוד שבמצב הוא לא כד מים." הדוגמה הקלאסית היא: "מה שמופיע לרגע השני של מצב מנטאלי מושגי שתופס כד מים, שהוא ההפך מכל מה שאיננו כד מים ברגע השני."

དོན་ལྡི

dun chi

བུམ་འཇིན་ཏེ་བ་པ་རྣམ་ཅི་བ་མ་གཉིས་པ་ལ་བུམ་པ་རྣམ་ཅི་བ་གཉིས་པ་མ་

ཡིན་པ་ལས་ལོ་བ་པར་སྤང་བ་དེ་དེ་ཡིན་པའི་གྱིར།

*bumdzin tokpa kechikma nyipa la bumpa kechik nyipa mayinpa le
lokar nangwa de de yinpay chir*

ג. "הכללה של אוסף של חלקים", שמוגדרת בתור: "אובייקט פיזי ברמה הגסה שמורכב מסך חלקיו". הדוגמה הקלאסית היא כד מים.

ཚོགས་མི།

tsok chi

བུམ་པ།

bumpa

2. מדוע הלימוד של "איכויות ומאפיינים" הוא חיוני למי שרוצים לראות ריקות ישירות?

הלימוד של "הכללות שהן סוג", ו"הכללות של אובייקטים" מאפשר לנו להבין שכאשר אנו תופסים משהו, אנו בעצם תופסים אובייקט מנטאלי וטועים לחשוב שזה האובייקט בפועל. אובייקט מנטאלי זה נכפה עלינו ע"י קארמה מן העבר. לא ייתכן שום אובייקט שקיים באופן שהוא בלתי תלוי בתהליך הזה, וההעדר של אובייקט כזה היא הריקות. תפיסה ישירה של האופן שבו אנו תופסים אובייקטים באמצעות תמונות מנטאליות, היא שמאפשרת את התובנה של המשמעות האולטימטיבית של "קיום מותנה". תובנה זו קורית במהלך השעות האחרונות לפני שרואים ריקות ישירות, בשלב של "הדבר הגבוה ביותר" של דרך ההכנה.

3. האם יכול דבר אחד להיות גם הכללה וגם מאפיין?

כן. למשל, "דברים מתפקדים" היא קטגוריה כללית שהיא סוג, ושכד המים הוא מאפיין שלה, ובו בזמן היא עצמה מהווה אחד המאפיינים של הקטגוריה הכללית יותר "דברים שניתן לדעת".

4. מהם שלושת הקריטריונים שהופכים כד מים למאפיין של הקטגוריה הכללית "דבר מתפקד"? (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. כד מים הוא דבר מתפקד

ཚུན་དངོས་པོ་ཡིན།

kyu ngupo yin

ב. הוא מקיים יחס של שייכות לקבוצה "דברים מתפקדים", כלומר אם משהו הוא כד מים, אז באופן אוטומטי הוא דבר שמתפקד.

ཚུན་དངོས་པོ་དང་བདག་གཅིག་ཏུ་འབྲེལ།

kyu ngupo dang dakchik tu drel

ג. יש דברים רבים אחרים שאינם כד מים, ושגם הם דברים מתפקדים.

ཁྱུ་མཁྱིལ་ཞིང་དངོས་པོ་ཡང་ཡིན་པའི་གཞི་མཐུན་པ་དུ་མ་གྲུབ།

kyu mayin shing ugupo yang yinpay shi thuupa дума drup

5. האם "צליל הוא דבר משתנה" הוא דבר משתנה או לא? הסבר מדוע.

"צליל הוא דבר משתנה" הוא דבר בלתי משתנה, כיוון שהוא עובדה או אמת שאינה עוברת שינוי.

6. כשאנו אומרים, במסגרת טיעון לוגי, "קבוצה של מקרים דומים", למה דומים המקרים הללו? (מסלול טיבטי, תן את שם הקבוצה ואת התשובה גם בטיבטית).

"קבוצה של מקרים דומים", מורכבת מאובייקטים שאף הם מקיימים את הטענה שרוצים להוכיח.

མཐུན་ཕྱོགས།

tun chok

བསྐྱབ་བྱའི་ཚོས།

drupjay chu

7. הבה נקח את הטיעון "צלילים הם דברים משתנים בגלל שהם דברים מיוצרים", וכעת נתבונן בקבוצת הדברים שאינם דומים ל"דברים המשתנים" שבטיעון זה. ישנם שלושה אופנים, שבהם הם יכולים להיות לא דומים. תאר ותן דוגמה לכל אחד (מסלול טיבטי, גם בטיבטית).

א. הם יכולים להיות לא דומים בכך שהם לא קיימים. לדוגמה, קרניים על ראש הארנב.

མེད་པ་མི་མཐུན་ཕྱོགས།

mepa mitun chok

རི་བོང་གི་ར།

ri bong gi ra

ב. הם יכולים להיות לא דומים בכך שהם משהו אחר. למשל, כל הדברים שניתן לדעת.

གཞན་པ་མི་མཐུན་ཕྱོགས།

shen pa mitun chok

ཤེས་བྱ།

sheja

ג. הם יכולים להיות לא דומים בכך שהם מנוגדים, למשל דברים שאינם משתנים.

འགལ་བ་མི་མཐུན་ཕྱོགས།

gelwa mitun chok

རྟག་པ།

takpa

קורס ACI מס' 13: אמנות החשיבה הלוגית

תשובות לשיעורי בית

שיעור 4:

1. תן את ההגדרה של סיבה (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

סיבה היא "כל מה שגורם למשהו אחר".

རྐྱེད་བྱེད།

kyeje,

རྒྱུའི་མཚན་ཉིད།

gyuy tsen nyi

2. "סיבה" היא מילה אחת מתוך שלוש שכולן מתיחסות לאותו הדבר. מה הן שתי האחרות? (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. "תוצאה"

འབྲས་བུ།

drebu

ב. "דבר מתפקד"

དངོས་པོ།

ngupo

3. במקראה לשיעור זה, חולקו ה"סיבות" בשני אופנים שונים. הבא את שניהם (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. סיבות ישירות ובלתי ישירות

དངོས་རྒྱུ།

ngu gyu

བརྒྱུ་རྒྱུ།

gyu gyu

ב. סיבות חומריות וגורמים תומכים

ཉེར་ལིན་གྱི་རྒྱུ།
nyerlen gyi gyu

ལྷན་ཅིག་བྱེད་རྒྱུ།
hlenchik jekyen

4. מה ההגדרה של סיבה חומרית? הבא דוגמה חשובה לשימוש בסוג זה של סיבה (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

ההגדרה של סיבה חומרית היא: כל מה שגורם להופעה של דבר מתפקד, בעיקר כהמשך של אותו החומר.

རང་གི་རྒྱུ་སྤུང་བའི་བྱེད་བྱེད།
rang gi dzegyum du tso'wor kyeje

סיבה עיקרית חשובה להוכחה של חיי עתיד, כיוון שמשתמשים בה להראות שרק מופע קודם של תודעה יכול היה לגרום למופע הנוכחי שלנו של תודעה.

5. תן את ההגדרה של תוצאה. (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

ההגדרה של תוצאה היא "משהו שנגרם".

བྱེད་བྱེད། འབྲས་བུའི་མཚན་ཉིད།
kyeja, drebuy tsennyi

6. תן את ההגדרה של נימוק נכון (מסלול טיבטי, גם בטיבטית).

ההגדרה של נימוק נכון היא "נימוק המקיים את שלושת היחסים".

ཚུལ་གསུམ་ཡིན་པ།
tsulsum yinpa,

རྟགས་ཡང་དག་གི་མཚན་ཉིད།
tak yangdak gi tsennyi

7. תן את השמות של שלושת היחסים שנימוק נכון מקיים, והבא אותם, לאחר פישוט, במקרה של המשפט הלוגי: "הבה נקח צליל; הוא דבר משתנה; משום שהוא דבר שנוצר".

א. צריך שיהיה קשר בין הנימוק והנושא. בטיעון הספציפי שכאן, ניתן פשוט לומר ש"קול הוא דבר שנוצר".

ཇོག་ཇུ་

chok chu,

དྲ་ཇུ་པ།

dra jepa

ב. יחס גרירה חיובי בין הנימוק והטענה שרוצים להוכיח, כלומר הנימוק גורר את הטענה. במקרה שלפנינו נוכל פשוט לומר ש"אם משהו הוא דבר שנוצר, אז בהכרח הוא גם דבר משתנה".

ཇེ་ཀྟཔ།

je kyap,

ཇེ་ན་མི་རྟོག་པས་ཇེ་ཀྟཔ།

je na mitakpe kyap

ג. יחס גרירה שלילי בין הטענה שרוצים להוכיח, והנימוק, כלומר: אם הטענה לא תקפה לגבי אובייקט מסוים, גם הנימוק לא תהיה תקף לגביו. במקרה שלפנינו נוכל פשוט לומר ש"אם משהו הוא דבר בלתי משתנה, אז בהכרח אינו יכול להיות משהו שנוצר".

དོག་ཇུ་པ།

dok kyap,

ཏཀ་ན་མ་ཇེ་ཀྟཔ།

tak na ma jepe kyap

קורס ACI מס' 13: אמנות החשיבה הלוגית

תשובות לשיעורי בית

שיעור 5:

1. תן את ההגדרה של "אובייקט" (או "מושא"), והבא שני מונחים אחרים שהם מילים נרדפות ל"אובייקט" (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

הגדרה של אובייקט היא: "כל מה שנתפס ע"י תפיסה תקפה".

ཚད་མས་གཞལ་བར་བྱ་བ། ཡུལ་གྱི་མཚན་ཉིད།
tseme shelwar jawa, yul gyi tsennyi

"מונחים מקבילים הם: "אובייקטים קיימים", ו"אובייקטים שנקלטים ע"י התודעה".

ཡུལ་དང་ཡིད་པ་དང་གཞལ་བྱ་ན་མས་དོན་གཅིག
yul dang yupa dang shelja nam dunchik

2. תן את שתי החלוקות הגסות של כל האובייקטים של המיינד. (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

דברים מתפקדים ודברים בלתי משתנים.

དངོས་པོ་དང་རྟག་པ་གཉིས།
ngupo dang takpa nyi

3. תן את החלוקה הגסה לחמש של דברים מתפקדים. (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

אלו הם חמשת המצבורים – חמשת החלקים של יצורים, כשכל מצבור מורכב גם הוא מהרבה חלקים שונים.

ཕུང་པོ་ལྔ།

pungpo nga

א. המצבור של דברים פיזיים

གཞུགས་ཀྱི་ཕུང་པོ།

suk kyi pungpo

ב. המצבור של תחושות

ཚོར་བའི་ཕུང་པོ།

tsorway pungpo

ג. המצבור של הבחנות

འདུ་ཤེས་ཀྱི་ཕུང་པོ།

dushe kyi pungpo

ד. המצבור של גורמים אחרים

འདུ་བྱེད་ཀྱི་ཕུང་པོ།

duje kyi pungpo

ה. המצבור של תודעה

རྣམ་ཤེས་ཀྱི་ཕུང་པོ།

namshe kyi pungpo

4. תן את שתי החלוקות הגסות של המצבור של דברים פיזיים. (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. דברים פיזיים חיצוניים

ཕྱི་གཞུགས།

chiy suk

ב. דברים פיזיים פנימיים

ནང་གི་གཞུགས།

nang gi suk

5. תן את ההגדרה של סובייקט (נושא) (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

ההגדרה של נושא היא: "דבר קיים העסוק באובייקט שלו (או: נושא את האובייקט שלו)".

རང་ཡུལ་ལ་འཇུག་པའི་ཚེས།

rang yul la jukpay chu,

ཡུལ་ཅན་གྱི་མཚན་ཉིད།

yulchen gyi tsenyi

6. מנה שלושה סוגים שונים בחלוקה הנומינאלית של סובייקטים, ודוגמה לכל סוג (מסלול טיבטי, גם בטיבטית). אחר כך הסבר מדוע בעצם שניים מהסוגים לא ייתכנו.

א. מצבים מנטאליים שמתפקדים כסובייקטים, למשל קנאה.

ཤེས་པར་གྱུར་པའི་ཡུལ་ཅན།

shepar gyurpay yulchen

ཐྲཀ་དོག

trakdok

ב. משהו פיזי שמתפקד כנושא, למשל עין שמתבוננת.

གཟུགས་སུ་གུར་པའི་ཡུལ་ཅན།

suk su gyurpay yulchen

མིག་གི་དབང་པོ།

mik gi wangpo

ג. דבר שאינו פיזי וגם לא מנטאלי, שמתפקד כנושא, למשל אדם.

འདྲེན་མིན་འདུ་བྱེད་དུ་གུར་པའི་ཡུལ་ཅན།

denmin duje du gyurpey yulchen

གང་ཟེག

gangsak

למעשה, על פי ההגדרה של סובייקט, לא ייתכן סובייקט שאינו מנטאלי. הסובייקט תמיד עסוק באובייקט שלו, והאובייקט חייב להיות קיים, כלומר: נתפס על ידי תפיסה תקפה. תפיסה תקפה יש רק לסובייקט שהוא מנטאלי, ולכן המקרים ב' וג' לעיל הם נומינאליים בלבד.

7. מהן שתי החלוקות הגסות של דברים מנטאליים שמקובלות על אסכולת הלוגיקה הבודהיסטית, אבל לא מקובלות על קבוצת המסקנה של אסכולת דרך האמצע? (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

דברים מנטאליים שמודעים לעצמם, וכאלו שמודעים לדברים אחרים.

རང་རིག

rangrik

གཞན་རིག

shenrik

8. מהן שתי החלוקות הגסות של דברים מנטאליים שמודעים לדברים אחרים, פרט לעצמם? (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

תודעה וגורמים מנטאליים.

སེམས་སེམས་བྱུང་།
semsem jung

9. כמה גורמים מנטאליים יש לפי אסכולת הלוגיקה הבודהיסטית וכמה לפי האסכולת החוכמה הגבוהה (אבהידהרמה)?

לפי אסכולת הלוגיקה הבודהיסטית יש 51 גורמים מנטאליים, ולפי האסכולת החוכמה הגבוהה .46

10. ניתן גם לחלק דברים מנטאליים לתפיסות שהן תקפות וכאלו שאינן תקפות. תן את ההגדרה של תפיסה תקפה לפי אסכולת הלוגיקה הבודהיסטית (מסלול טיבטי גם בטיבטית, וגם המונחים לתפיסה תקפה ושאינה תקפה בטיבטית).

ההגדרה של תפיסה תקפה לפי אסכולת הלוגיקה הבודהיסטית היא: "תפיסה טרייה שאינה שוגה". בטיבטית, שני סוגי התפיסה הם *tsema* ו-*tsemin gyi lo*

གསར་དུ་མི་བསྐྱེ་བའི་རིག་པ།
sardu miluway rikpa

ཚད་མ། ཚད་མིན་གྱི་ལྗོངས།
tsema, tsemin gyi lo

11. מהם שני הסוגים של תפיסה תקפה? (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

תפיסה תקפה ישירה ותפיסה תקפה מושגית.

མངོན་སུམ་ཚད་མ།
ngunsum tsema

རྗེས་དཔག་ཚད་མ།
jepak tsema

12. מנה שלושה סוגים של תפיסה מושגית תקפה, ותן דוגמה לכל סוג (מסלול טיבטי, גם בטיבטית).

א. תפיסה מושגית תקפה המבוססת על היסק לוגי, כגון התפיסה שצליל הוא דבר משתנה שמבוססת על הקש.

དངོས་སྣོབས་ཇེས་དཔག

ngutop jepak

ב. תפיסה מושגית תקפה המבוססת על מוסכמות, כגון התפיסה ש"ביתו של השפן" פירושו ירה, שמבוססת על מוסכמות.

གྲགས་པའི་ཇེས་དཔག

drakpay jepak

ג. תפיסה מושגית תקפה המבוססת על אמונה מנומקת, כגון התפיסה שמשהו הוא נכון בגלל שנאמר ע"י מקור שהוא ידוע כמוסמך.

ཡིད་ཆེས་ཇེས་དཔག

yiche jepak

13. ציין את שלוש המחלקות של נימוקים נכונים שמתקבלות כאשר מחלקים נימוקים נכונים לפי טבעם הבסיסי (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. נימוק נכון שקשור בתוצאה

འབྲས་ཉགས་ཡང་དག

Dre tak yangdak

ב. נימוק נכון שקשור בטבע

རང་བཞིན་གྱི་ཉགས་ཡང་དག

rangshin gyi tak yangdak

ג. נימוק נכון שקשור בהיעדר

མ་དམིགས་པའི་ཉགས་ཡང་དག

mamikpay tak yangdak

14. תן דוגמה לטיעון לוגי עם נימוק נכון שקשור בתוצאה (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

הבה נדון במעבר הרים שיש מעליו ענן עשן.
חייבת להיות שם אש
מכיון שיש שם עשן.

དུ་ལྷན་གྱི་ལ་ལ་ཚེས་ཅན།

མི་ཡོད་དེ།

དུ་བ་ཡོད་པའི་ཕྱིར།

duden gyi la la chuchen

meyu de

duwa yupay chir

קורס ACI מס' 13: אמנות החשיבה הלוגית

תשובות לשיעורי בית

שיעור 6:

1. תן את ההגדרה של דבר שלילי (מסלול טיבטי גם בטיבטית, וגם המילה שמציינת 'דבר שלילי' בטיבטית).

ההגדרה של דבר שלילי היא: "משהו שחייב להיתפס ע"י מצב תודעה שתופס אותו ישירות, באמצעות תהליך של אלימינציה ישירה של כל מה שהוא שולל".

རང་དངོས་སུ་ཉེན་པོ་ལྔ་རང་གི་དགག་བྱ་དངོས་སུ་བཅད་ནས་ཉེན་པོ་
དགོས་པའི་ཚེས།

rang ngu su tokpay lu rang gi gakja ngu su che ne tok gupay chu

2. מהם שני הסוגים של דברים שליליים? תן דוגמה לכל סוג (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. דברים שהם שליליים במובן שהם לא משהו,

ב. דברים שהם שליליים במובן של היעדר של משהו.

דוגמה למקרה הראשון היא: שצליל הוא דבר משתנה (ומשתמע מכך שאינו בלתי משתנה).
דוגמה למקרה השני היא למשל חלל או ריקות.

མ་ཡིན་དགག།

mayin gak

སྒྲ་མི་ཉེན་པ།

dra mitakpa

མིན་དགག།

me gak

ནམ་མཁའ།

namka

སྔོང་པ་ཉིད།

tongnyi

3. תאר באופן כללי דבר שהוא שלילי במובן שאיננו משהו, ותן דוגמה טיפוסית.

זה צריך להיות משהו שלילי, שמתוך המילים המתארות אותו משתמע משהו אחר – בין אם זה דבר שלילי אחר במובן שאיננו משהו, או דבר חיובי שתומך בהפרכה של מה שהוא מפריך. דוגמה טיפוסית תהיה: משה כהן, שהוא שמן, אינו אוכל במשך היום [ומשתמע שהוא אוכל בלילה].

4. תן דוגמה אחת מהמציאות הכוזבת ודוגמה אחת מהמציאות האולטימטיבית, להוכיח את העובדה שביטוי שמשמש כשם של דבר שלילי אינו חייב בהכרח לכלול ניסוח שלילי (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

הדוגמאות בהתאמה הן חלל ו-"הטבע האמיתי של דברים".

ནམ་མཁའ།
namka

ཚེས་ཉིད།
chu-nyi

5. תן דוגמה טיפוסית לטיעון לוגי הכולל נימוק טוב המסתמך על טבע, והסבר באופן כללי מה גורם לו להיות נימוק טוב.

הבה ניקח צליל.
הוא דבר משתנה.
משום שהוא דבר שנוצר.

སྐྱེ་ཚེས་ཅན།

མི་རྣམས་སྤེ།

བྱས་པའི་ཕྱིར།

dra chuchen
mitak te
jepay chir

באופן כללי זהו נימוק שמסתמך על טבע, בגלל שלהיות משהו שמקיים את הנימוק מחייב באופן אוטומטי שגם הטענה תחול לגביו: להיות משהו שנוצר מחייב באופן אוטומטי להיות משהו משתנה.

קורס ACI מס' 13: אמנות החשיבה הלוגית

תשובות לשיעורי בית

שיעור 7:

1. מנה שני דברים שדרושים כדי ששני דברים יהיו סותרים זה לזה (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. שני הדברים צריכים להיות נפרדים או שונים זה מזה; זה מחייב באופן אוטומטי ששניהם יהיו קיימים.

ཐ་དད།

tade

ב. לא יתכן דבר אחד שיכול להיות שניהם.

གཞི་མཐུན་མེད་པ།

shitun mepa

2. מהם שני הסוגים של סתירה? הבא דוגמה לכל סוג (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. סתירה במובן של דברים הסותרים הדדית זה את זה. למשל דבר מתפקד ודבר שאינו מתפקד.

ཕན་ཚུན་སྤང་འགའ།

pentsun panggel

དངོས་པོ།

ngupo

དངོས་མེད།

ngume

ב. סתירה במובן שהדברים נוגדים זה את זה, כמו למשל נגע רוחני, ותרופת הנגד הרוחנית לחיסול אותו הנגע.

ལྷན་ཅིག་མི་གནས་འགལ།

hlenchik mi-ne gel

གཉིན་པོ།

nyenpo

སྤང་བ།

pangja

3. מהם שני הסוגים של יחסים? הבא דוגמה לכל אחד (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. יחס שבו להיות דבר אחד זה באופן אוטומטי להיות דבר אחר. למשל – שברולט ומכונית. דוגמה אחרת - כד מים והקבוצה המשלימה של קבוצת הדברים שאינם כד מים.

བདག་གཅིག་གི་འབྲེལ་བ།

dakchik gi drelwa

བུམ་པ།

bumpa

བུམ་པའི་ལྗོན་པ།

bumpay dokpa

ב. יחס שבו דבר אחד בא מדבר שני, לדוגמה: דבר מתפקד ברגע שאחריו, והדבר המתפקד המקורי.

དེ་བུང་གི་འབྲེལ་བ།

dejung gi drelwa

དངོས་པའི་ཕྱི་ལོགས་སུ་བུང་བ།

ngupoy chilok su jungwa

དངོས་པོ།

ngupo

4. תן שלושה הקריטריונים שצריכים להתקיים כדי שהיחס בין שני דברים יהיה כזה שלהיות הדבר האחד זה אוטומטית להיות הדבר השני? (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. להיות הדבר האחד מחייב באופן אוטומטי להיות גם הדבר השני

བདག་ཉིད་གཅིག་པ།

daknyi chikpa

ב. שני הדברים צריכים להיות שונים זה מזה.

ཐ་དད།

tade

ג. אם אחד הדברים מפסיק להתקיים, גם הדבר השני חייב להפסיק להתקיים.

ཚེས་དེ་མིང་ན་ཁྱེད་མིང་དགོས།

chu de me na kyu me gu

5. מהם שני הסוגים של נימוקים נכונים המשמשים להוכיח היעדר של משהו (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. נימוקים נכונים המשמשים להוכיח אי קיום של משהו, שכרוכים בדבר שהוא מעבר לתפיסתו של יריב מסוים

མི་སྣང་བ་མ་དམིགས་པའི་རྟགས་ཡང་དག།

minangwa mamikpay tak yangdak

ב. נימוקים נכונים המשמשים להוכיח אי קיום של משהו, שכרוכים בדבר שניתן לתפיסה על ידי יריב מסוים

སྣང་རླང་མ་དམིགས་པའི་རྟགས་ཡང་དག།

nangrung mamikpay tak yangdak

6. מהו השימוש האולטימטיבי בנימוק מעין זה?

השימוש האולטימטיבי בנימוק מעין זה הוא להוכיח לעצמנו שגם אם איננו יכולים להבחין בסגולה טובה מסוימת אצל הזולת, אין פירושו של דבר שאין להם סגולה זו.

קורס ACI מס' 13: אמנות החשיבה הלוגית

תשובות לשיעורי בית

שיעור 8:

1. מהם שלושת התנאים שצריכים להתקיים כדי שמשהו יהיה הגדרה? (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. באופן כללי, זו צריכה להיות הגדרה

མྱིར་མཚན་ཉིད་ཡིན་པ།

chir tsemyi yinpa

ב. היא צריכה לחול על מקרה מייצג

རང་གི་མཚན་གཞིའི་སྡིང་དུ་གྲུབ་པ།

rang gi tsenshiy tengdu druppa

ג. ההגדרה צריכה להגדיר אך ורק את מה שהיא אמורה להגדיר.

གཞན་གྱི་མཚན་ཉིད་མ་ཡིན་པ།

shen gyi tsemyi mayinpa

2. מנה שתי תכונות חשובות של הגדרות. (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. הגדרות שאינן מתירות מקרים שאינם דומים.

རིགས་མི་མཐུན་སེལ་བ།

rik mitun selwa

ב. הגדרות שאינן מתירות רעיונות מוטעים.

འོག་ཉོག་སེལ་བ།

loktok selwa

3. הבא דוגמה של הגדרה אחת שיש בה שתי התכונות והסבר אילו מחלקיה מתאימים לכל אחת מן התכונות (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

הדוגמה היא ההגדרה של תפיסה תקפה ישירה: מצב מנטאלי שהוא

א. תפיסה טרייה שאינה שוגה

ב. שאינה כרוכה בחשיבה מושגית, ואינה מוטעית.

གསར་དུ་མི་སྣུ་བའི་ཤེས་པ་གང་ཞིག

sardu miluway shepa gang shik

རྟོག་བྲལ་མ་འབྲུལ་བའི་ཤེས་པ།

tokdrel matrulway shepa

"תפיסה שאינה שוגה" אינה מתירה את הסוג הלא-דומה של תפיסות שאינן תקפות. "שאינה כרוכה בחשיבה מושגית" מוציא מכלל אפשרות את הסוג הלא-דומה של תפיסה תקפה שהיא דדוקטיבית. "אינה מוטעית" בא להוציא מכלל אפשרות תפיסה מוטעית כגון זו שבה רואים שני ירחים במקום יש רק אחד, בתור תפיסה ישירה תקפה. "שאינה כרוכה בחשיבה מושגית" אינו מתיר את הרעיון המוטעה שתפיסה שיש בה חשיבה מושגית יכולה להיות ישירה.

4. הבא משפט לוגי שבו הנימוק משמש להוכיח העדר של משהו שבאופן רגיל הוא בר תפיסה, ושבו הנימוק משתמש בסיבה.

הבה נדון בפני המיים של אוקיינוס, בלילה חשוך לחלוטין.

אין שם שום עשן,

משום שאין שם אש.

קורס ACI מס' 13: אמנות החשיבה הלוגית

תשובות לשיעורי בית

שיעור 9:

1. מנה שלושה סוגים של שלילה, והבא דוגמה לכל סוג (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. שלילה שבה עושים אובייקטיפיקציה של מקרה ספציפי של משהו. לדוגמה כד מים, כאשר מתבוננים בו מנקודת המבט של היותו ההפך מכל מה שהוא לא.

དོན་རང་མཚན་གྱི་གཞན་སེལ།

dun rangtsen gyi shensel

བུམ་པ་མ་ཡིན་པ་ལས་འོག་པ།

bumpa mayinpa le lokpa

ב. שלילה מנטאלית של משהו. לדוגמה, תמונה של משהו (בין אם הוא קיים או לא) שמופיעה לתודעה הממשיגה.

ལྗོངས་གཞན་སེལ།

loy shensel

རྟོག་པའི་སྣང་ལུལ་དུ་གྱུར་པ།

tokpay nangyul du gyurpa

ג. שלילה של דבר שהוא שלילי, שכרוכה בהעדר של דבר מה. לדוגמה, המצב שלכד מים אין שום דבר משותף עם מה שאיננו כד מים.

མིང་དགག་གི་གཞན་སེལ།

megak gi shensel

བུམ་པ་མ་ཡིན་པས་སྟོང་པ།

bumpa mayinpe tongpa

2. זהה את האלמנטים שהוזכרו בכתה במשפט הלוגי הבא: (מסלול טיבטי - זהה בטיבטית וגם תן את שמותיהם)

ལྷ་ཚོས་ཅན།

הבה ניקח צליל.

dra chu chen

མི་ཏྲག་མྱི།

הוא דבר משתנה,

mitak te

བུམ་པའི་ཕྱིར།

כי הוא דבר שנוצר.

jepay chir

הוא למשל כמו כד מים.

དཔེར་ན་བུམ་པ་བཞིན།

perua bumpa shin

א. הנושא: צליל

ལྷ།

dra,

ཚོས་ཅན།

chuchen

ב. הטענה: צליל הוא דבר משתנה

ལྷ་མི་ཏྲག་པ།

dra mitakpa,

བསྐྱབ་བྱ།

drupja

ג. הדבר העיקרי שרוצים להוכיח: להיות דבר משתנה

མི་རྟག་པ། བསྐྱབ་བྱའི་ཚེས།
mitakpa, *drupjay chu*

ד. הדבר שרוצים להוכיח באופן ישיר: להיות דבר משתנה

མི་རྟག་པ། དངོས་ཀྱི་བསྐྱབ་བྱའི་ཚེས།
mitakpa, *ngu kyi drubjay chu*

ה. הדבר שרוצים להוכיח באופן עקיף: להיות דבר המשתנה מרגע לרגע

རྐྱད་ཅིག་མ། ལུགས་ཀྱི་བསྐྱབ་བྱའི་ཚེས།
kechikma, *shuk kyi drupjay chu*

ו. הדבר שאנו רוצים להפריך: שצ'ליל יכול להיות דבר בלתי משתנה

སྒྲི་རྟག་པ། དགག་བྱ།
dra takpa, *gakja*

ז. הדבר העיקרי שאנו רוצים להפריך: להיות דבר שאינו משתנה

རྟག་པ། དགག་བྱའི་ཚེས།
takpa, *gakjay chu*

ח. קבוצת הדברים הדומים: כל הדברים המשתנים

མི་རྟག་པའི་ཚེས། མ་སྐྱུན་ཕྱོགས།
nitakpay chu, *tunchok*

ט. קבוצת הדברים שאינם דומים: כל הדברים שאינם משתנים

རྟག་པའི་ཚེས། མི་མ་སྐྱུན་ཕྱོགས།
takpay chu, *mitunchok*

י. הנימוק: הוא דבר שנוצר

བྱས་པ། ཏྲགས།
jepa, tak

יא. הקשר שבין הנושא והנימוק: צליל הוא דבר שנוצר

སྐྱབྱས་པ། རྩོགས་ཚེས།
dra jepa, chokchu

יב. הגרירה החיובית שבין הנימוק ומה שרוצים להוכיח: אם הדבר נוצר, הוא חייב להיות דבר משתנה

བྱས་ན་མི་ཏྲག་པས་བྱབ། རྩས་བྱབ།
jena mitakpe kyab, jekyab

יג. הגרירה השלילית שבין הטענה והנימוק: אם משהו אינו דבר משתנה, הוא אינו יכול להיות דבר שנוצר

མི་ཏྲག་ན་མ་བྱས་པས་བྱབ། རྩོག་བྱབ།
mitakna majepe kyab, dok kyab

יד. דוגמה של דבר דומה: כד מים

བུམ་པ། མཐུན་དཔེ།
bumpa, tunpe

3. מהם שני הסוגים של הנמקה נכונה, בסיווג בהתאם ליריב? (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. הנמקה נכונה לשימוש בהקשר של עצמי

རང་རྣོན་རྣམས་ཀྱི་ཏྲགས་ཡང་དག།
rangdun kab kyi tak yangdak

ב. הנמקה נכונה לשימוש בהקשר של אחרים

གཞན་རྣོན་རྣམས་ཀྱི་ཏྲགས་ཡང་དག།
shendun kab kyi tak yangdak

קורס ACI מס' 13: אמנות החשיבה הלוגית

תשובות לשיעורי בית

שיעור 10:

1. תן את ההגדרות הכלליות של עבר ועתיד, על פי החלק של אסכולת הסוטריסטים שמכונה "אלו המשתמשים בלוגיקה"? (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

יש כאן התחכמות; בחלק זה של האסכולה אין הגדרה של עבר ועתיד, שכן הם מאמינים שעבר ועתיד לא קיימים.

འདས་པ་དང་མ་འོངས་པ་མེད་པས།

depa dang maongpa mepe,

དེའི་མཚན་ཉིད་མེད།

dey tsemyi me

2. מהי ההגדרה, לפי זרם זה, של העבר יחסית לזמן של אובייקט מסוים, כגון כד מים (מסלול טיבטי, גם בטיבטית).

לפי זרם זה, ההגדרה של העבר יחסית לזמן של כד מים היא: "מה שמתקיימים בו שני הדברים: (1) בזמנו של כד המים הדבר כבר התחיל, ו-(2) בזמנו של כד המים הדבר כבר הסתיים.

བུམ་པའི་དུས་སུ་སྐྱེས་ཟིན་པ་ཡང་ཡིན།

bumpay dusu kye sinpa yang yin

བུམ་པའི་དུས་སུ་དགགས་ཟིན་པ་ཡང་ཡིན་པའི་གཞི་མཐུན་པ།

bumpay dusu gak sinpa yang yinpay shitunpa

བུམ་པའི་དུས་སུ་འདས་པའི་མཚན་ཉིད།

bumpay dusu depay tsemyi

3. לפי אותו זרם, כל אחד מתריסר המונחים הבאים זהה במשמעותו לאחד משלושת המונחים הבאים:

- א. הסיבה של כד המים
- ב. התוצאה של כד המים
- ג. דבר משתנה

סמן ליד כל ביטוי לאיזה מהשלושה הוא הכי מתאים

- א -- מה שעבור כד המים הוא עתיד
- א -- מה שבזמנו של כד המים הוא עבר
- ב -- מה שבזמנו של כד המים הוא עתיד
- ג -- דבר מתפקד
- ג -- מה שהוא בתהליך של סיום
- ב -- מה שעבור כד המים הוא עבר
- ג -- מה שקיים רק לרגע
- ב -- מה שהוא עתיד יחסית לכד המים
- ג -- מה שמתקרב לעבר
- א -- מה שהוא עבר יחסית לכד המים
- ג -- מה שנמצא בתהליך של הריסה
- ג -- מה שמתקרב להריסה

4. באופן כללי, מה משותף לכל הדברים הבאים, לפי אסכולה זאת? "דבר שפסק", "דבר שנהרס", "דבר שעומד להתחיל", "דבר שהוא בתהליך של התחלה".

לפי אסכולה זאת, כל הדברים הללו כלל לא קיימים.

5. תן שני מובנים לקביעה של קבוצת המסקנה, החלק הגבוה ביותר של אסכולת דרך האמצע, שהעבר הוא דבר מתפקד.

א. כד מים מהעבר, למשל, הוא כד מים שכבר נהרס, או התחסל. כולם מסכימים שלהריסה של כד המים חייבות להיות סיבות ותנאים שגורמים לה לקרות. אם כך, תהיה זו סתירה לטעון שאין סיבות ותנאים להרס שנגרם על ידי פעולת ההריסה של כד המים מן העבר שנהרס. זה יהיה כמו לטעון שלהיווצרות של דבר מה יש סיבה, אבל לא לדבר עצמו.

ב. במקרה של קארמה, ניתן לומר שקארמה מביאה לתוצאה, אפילו אם היא עברה כבר. זה נכון שהקארמה המקורית היא לא מה שנשמר במשך כל מיליוני השנים עד שמיוצרת התוצאה, אך היא מותירה רישום קארמי, או בקצ'ק, באדם, כפי שאותו אדם מושלך כקיים ע"י התודעה שלו עצמו, בהשפעת הקארמה עצמה. קבוצה זו טוענת שהסיבה שזרמים בודהיסטים אחרים לא השכילו לקבל שהעבר הוא דבר מתפקד - באופן שבו קבוצת המסקנה מקבלת זאת - נובעת בסופו של דבר מכשלונם לקבל ששום דבר לא קיים מכוח טבע עצמי כלשהו.

6. מנה את שלושת סוגים הכלליים של הוכחות לוגיות שאינן נכונות לטיעונים ספציפיים. הבא דוגמה לכל סוג (מסלול טיבטי גם בטיבטית).

א. נימוק הסותר את הטענה הספציפית.

དེ་སྐྱབ་ཀྱི་འགལ་བའི་གཏན་ཚིགས།
de drup kyi gelway tentsik

למשל: הבה ניקח צליל.
הוא דבר בלתי משתנה,
כי הוא דבר שנוצר.

སྐྱ་ཚེས་ཅན། མི་རྟག་པ་མ་ཡིན་ཏེ། བྱས་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར།
dra chuchen, mitakpa mayin te, jepa yinpay chir

ב. נימוק שאינו מוכיח את הטענה.

དེ་སྐྱབ་ཀྱི་མ་གྲུབ་པའི་གཏན་ཚིགས།
dedrup kyi madrupay tentsik

למשל: הבה ניקח צליל.
הוא דבר שאפשר לשמוע,
כי הוא דבר שנוצר.

སྐྱ་ཚེས་ཅན། མཉན་བྱ་ཡིན་སྟེ། མི་རྟག་པའི་ཕྱིར།
dra chuchen, nyen ja yin te, mi takpay chir

ג. נימוקים שאינם מוכיחים מאומה, או שאינם תואמים את הטענה.

དེ་སྐྱབ་ཀྱི་མ་གྲུབ་པའི་གཏན་ཚིགས།
dedrup kyi madrupay tentsik

דוגמה (אחת מתוך שבע): הבה ניקח צליל.
הוא דבר משתנה,
כי הוא צליל.

སྐྱ་ཚེས་ཅན། མི་རྟག་སྟེ། སྐྱ་ཡིན་པའི་ཕྱིར།
dra chuchen, mitak te, dra yinpay chir